

Корольова Тетяна Діонісіївна

завідуюча електронним читальним залом

Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова,

54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9,

tetyana.korolova@nuos.edu.ua

ORCID 0000-0001-8066-6141

ResearcherID U-1773-2017

УЧАСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НУК ІМ. АДМ. МАКАРОВА У ПРОЕКТІ УБА «БІБЛІОСИНЕРГІЯ»: НОВИЙ ДОСВІД, НОВІ ЗНАННЯ

***Анотація** В роботі досліджується участь Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова у проекті УБА «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» та керування блоку «Компетентності бібліотекарів». «БібліоСинергія» – це фаховий майданчик в Україні, що працює в режимі 24/7 і допомагає конкретно інформацією щодо методів та способів реалізації напрямків діяльності бібліотек із підтримки наукових досліджень.*

***Ключові слова:** проект «БібліоСинергія», університетські бібліотеки, сучасні бібліотечні послуги, підтримка наукових досліджень, компетентності бібліотекарів.*

Глобальні зміни в інформаційній сфері, у сфері вищої освіти України стрімко корегують бібліотечно-інформаційну діяльність, модернізуючи окремі традиційні процеси та впроваджуючи абсолютно нові, які базуються на сучасних комп'ютерних та комунікаційних технологіях. Бібліотеки закладів вищої освіти (ЗВО), щоб охопити весь простір інформаційних потоків, де вони виступають як інформаційні інституції, в першу чергу, орієнтуються на технології опрацювання електронної інформації [5]. Серед сервісів, які вже реалізуються університетськими бібліотеками, можна назвати такі: створення та підтримка інституційних репозитаріїв; реалізація моделі «Бібліотечне видавництво»; інтеграція результатів наукових досліджень у світові бази даних (БД) наукової інформації; інформаційний моніторинг, тобто аналіз впливу та видимості результатів наукових досліджень вчених й університетів у світовій науці ; навчання вчених роботі у наукометричних БД; сприяння формуванню бренду вченого та навчального закладу в цілому тощо.

Щоб реалізувати ці сервіси, бібліотечним фахівцям потрібно постійно навчатись, набиратися досвіду, удосконалювати професійні навички.

Існуючі проблеми фінансування заходів з підвищення кваліфікації у майже всіх закладах вищої освіти унеможливають оперативне отримання нових знань. Можливість обміну досвідом поза межами однієї інституції або міста спонукали Тетяну Олександрівну Колесникову, кандидата наук із соціальних комунікацій, директора науково-технічної

бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна (НТБ ДНУЗТ) ініціювати створення нового проекту. Саме вона під час засідання Секції університетських бібліотек Української бібліотечної асоціації (УБА), яке відбулось у Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка 24 березня 2016 р., анонсувала проект «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» <http://bibliosynergy.ula.org.ua/index.php>, за який вже в грудні 2016 р. НТБ ДНУЗТ отримала Диплом першого ступеня «Бібліотека року 2016».

Чому така назва – «БібліоСинергія»? Тетяна Олександрівна відповідає на це питання так: «Взаємодія таких елементів як «співтворчість», «професійна майстерність», «креативність» та «свідомий альтруїзм» в ході реалізації проекту будуть посилювати якості один одного. Виникне своєрідний п'ятий елемент – «синергія», ефект взаємодії, який забезпечить успіх дій учасників спілкування» [3].

«БібліоСинергія» – це партнерський проект бібліотек ЗВО, що входять до Секції університетських бібліотек УБА.

Філософія проекту – ділимося досвідом, набуваємо знання, зростаємо разом.

Місія проекту – сприяння зростанню успіху наукової складової кожного ЗВО і розвитку української науки в цілому, її інтеграції в міжнародний науковий інформаційний простір, посилення рівня її впливовості в світі.

Метою проекту є створення відкритого онлайн-ресурсу (сайту) «БібліоСинергія», який буде сприяти обізнаності та професійному зростанню працівників бібліотек ЗВО для активізації дій щодо: інтеграції наукових публікацій вчених України до світового наукового інформаційного простору, моніторингу, вимірювання, аналізу та діагностики стану результативності наукових досліджень вчених України, ступеня їх інтеграції та «видимості» в міжнародних БД.

Координаційна рада «БібліоСинергії» складається з кураторів окремих блоків. У ролі кураторів запрошено директорів наукових бібліотек провідних університетів України: Академічне письмо та оформлення публікацій – Киричок І. В., директор наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету; Репозитарій – Бруй О. М., директор науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», канд. наук із соціальних комунікацій; Наукові метрики – О. О. Сербін, директор наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Т. Шевченка, доктор наук із соціальних комунікацій; Науковий бренд – Л. П. Семененко, директор науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Управління даними досліджень – Т. О. Колесникова, канд. наук із соціальних комунікацій, координатор проекту; Компетентності бібліотекарів – Т. М. Костирко, директор наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова, канд. наук із соціальних комунікацій; Проекти – А. І. Андрухів, директор науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка», канд. техн. наук.

Крім цього було обрано адміністраторів напрямків.

У кожному блоці матеріали систематизовано за рубриками «Регламенти. Методики. Рекомендації», «Статті», «Книги», «Презентації», «Відео», «Корисні посилання». Всередині рубрик – у зворотньо-хронологічному порядку, далі за алфавітом.

Сайт «БібліоСинергія» реалізовано на платформі Joomla. Joomla – це проект з відкритим вихідним кодом, який є безкоштовною системою для створення веб-сайтів. Сайт простий в адмініструванні і достатньо надійний – з 2016 р. не було жодного збою.

На сьогодні діючими є шість блоків проекту, а саме:

Академічне письмо та оформлення публікацій. Даний тематичний блок містить матеріали щодо культури академічного письма, норм та принципів побудови наукових текстів, а також вимоги до якісного оформлення наукових публікацій на засадах академічної доброчесності. У ньому представлено такі документи, як: «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах», «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності», «Принципи академічної доброчесності для викладачів та студентів», «Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах» та багато інших.

Репозитарій. У цьому інформаційному блоці сконцентровано матеріали з питань створення та розвитку відкритих електронних архівів – інституційних та тематичних репозитаріїв.

Від початку створення першого тематичного репозитарію arXiv.org та першого інституційного репозитарію Швейцарського державного інституту технологій e-Collection у 1991 р. репозитарії стали одним із основних інструментів для поширення результатів досліджень у відкритому доступі.

В усьому світі саме бібліотеки є тими інституціями, які координують діяльність та розвиток репозитаріїв, консультують дослідників щодо переваг розміщення робіт у відкритому доступі (зокрема, у репозитаріях) та навчають їх самоархівуванню. Тому в цьому розділі представлені актуальні сьогодні документи, а саме: Наказ МОНУ № 707 від 04.07.2018 р. «Про затвердження Регламенту роботи Національного репозитарію академічних текстів», методичні рекомендації та статті з практичним досвідом щодо організації роботи інституційних репозитаріїв у бібліотеках ЗВО та багато інших.

Науковий бренд. Освітнянські книгозбірні, здійснюючи наукометричні дослідження та впроваджуючи бібліометричні технології у свою діяльність, сприяють підвищенню рейтингу ЗВО та формуванню наукового бренду як окремого вченого, так і установи в цілому. Матеріали цього розділу допоможуть оцінити потенціал бібліотеки у системі формування бренду, а також здійснити інформаційну підтримку у реєстрації науковців університету в світових реєстрах унікальних ідентифікаторів авторів Publons (ResearcherID), ORCID, Google Академія та інших.

Управління даними досліджень. У цьому блоці зібрано інформацію щодо найновішої тенденції в діяльності наукових бібліотек світу – управління даними досліджень (RDM – Research data management). RDM включає в себе сервіси, інструменти та інфраструктуру, які підтримують керування даними досліджень протягом життєвого циклу дослідницького проекту.

Діяльність бібліотек в управлінні даними досліджень можна розподілити на три основні категорії: забезпечення доступу до даних; підтримка дослідників і студентів в управлінні своїми даними; управління колекціями даних.

Матеріалів у цьому розділі поки не так багато, як в інших, але серед них є дуже цікаві, наприклад: «Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень», «Роль бібліотек як соціальних інститутів в інформаційному забезпеченні e-Science» та ін.

Наукові метрики. У світовій науці за останні декілька десятиліть накопичено значний арсенал різноманітних методів, підходів і технологій, спрямованих на отримання якісної картини стану та ефективності наукових досліджень. Найбільшої популярності набуло використання бібліометричних індикаторів, сутність яких полягає в оперативному підрахунку, поєднанні, тлумаченні, порівнянні та аналізі елементів наукового документообігу [2].

У розділі «Наукові метрики» представлено матеріали, в яких надається аналіз використання традиційних кількісних бібліометричних показників та альтернативних метрик для оцінки результатів наукових досліджень і важливості наукових періодичних видань.

Компетентності бібліотекарів. Сучасні фахівці бібліотек закладів освіти (і не тільки вищої), виконуючи функції навігатора, комунікатора і менеджера в довідково-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні [1], повинні мати універсальні ґрунтовні знання і бути аналітиками інформаційних систем, провідниками інформаційної культури, вміти обирати ефективні стратегії пошуку інформації. Сьогодні проблема компетентності у професійній діяльності має велике значення, оскільки у сучасному суспільстві рівень освіченості людини вже не визначається лише енциклопедичністю знань, як це було раніше. Сучасне суспільство потребує від освіченої людини уміння ефективно вирішувати різноманітні проблеми на основі існуючих знань, а також постійно їх поповнювати, тобто безперервно навчатися. Це передбачає переосмислення фахових компетентностей, сприяє виробленню професійного самоусвідомлення.

Слід розрізнати поняття «компетенція» і «компетентність», оскільки компетентність, на відміну від компетенції, що містить в собі ключові поняття «знання», «уміння» і «навички» та ін., які передбачають дію людини за стандартною ситуацією, має в собі елемент готовності до ситуації через особистісну характеристику людини, через перехід від якості знання до якості діяльності, яка може бути нестандартною. І тому за своєю суттю поняття «компетентність» є значно ширшим від поняття «компетенція» [6].

Створення, наповнення та підтримка веббіографічних ресурсів – а проект «БібліоСинергія» є професійним корпоративним веббіографічним каталогом, не є новою діяльністю для фахівців НБ НУК. Нами накопичено великий досвід із створення різноманітної веббіографічної продукції, в якій ґрунтовно досліджується галузь або тема, за якою відбираються ресурси мережі, і аналізуються з точки зору відповідності темі (проблемі, галузі). Якісні результати пошуку відповідають трьом критеріям одночасно: вони надходять з веб-сайтів, які заслуговують на довіру і рекомендовані бібліотекарями; містять найактуальнішу інформацію; релевантні запиту [4]. Тому наша бібліотека з великою відповідальністю ставиться до курування блоку «Компетентності бібліотекарів». Для його наповнення проводиться систематична пошукова робота. У ній дуже допомагає розділ «Професійні ресурси» на порталі Української бібліотечної асоціації. У першу чергу регулярно переглядаються сайти веб-представництв найбільших бібліотечних асоціацій – IFLA (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ), Американської, Канадської, Австралійської, європейських наукових бібліотек та провідних бібліотек світу, які вже багато років розробляють так звані Core Competencies – Основні компетентності фахівців бібліотек різних типів та видів.

Найбільше таких документів розроблено фахівцями Американської бібліотечної асоціації, яка складається з одинадцяти підрозділів (асоціацій), що займаються студентськими, шкільними, технічними, науковими або публічними бібліотеками. Члени асоціації мають можливість приєднуватися до кожного з сімнадцяти круглих столів, які об'єднують людей навколо конкретних проблем та зацікавлень. Кожна з одинадцяти асоціацій складає перелік загальних і специфічних компетенцій, серед яких: «Компетенції з навчання протягом усього життя і професійного успіху», «Основні компетенції бібліотекарів з каталогізації і метаданих», «Основні компетенції бібліотекарів з наукової комунікації», «Лідерство та управлінські компетенції. Основні компетентності керівників бібліотек», «Основні компетенції в галузі управління документами й інформацією», «Профіль

компетентностей бібліотекарів з наукової комунікації та відкритого доступу», «Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень» та багато інших.

З іноземних інформаційних ресурсів, з якими рекомендуємо ознайомитися у блоці «Компетентності бібліотекарів», варто виділити журнал «Library Leadership & Management» (LL&M) (Бібліотечне лідерство та менеджмент). Він видається Асоціацією лідерства та управління бібліотеками, яка є частиною Американської бібліотечної асоціації. Журнал зосереджується на наданні професійної допомоги адміністраторам бібліотек і менеджерам усіх рівнів. Він містить статті, що стосуються широкого спектру питань менеджменту і висвітлюють приклади успішних методів управління; інтерв'ю з видатними фахівцями-практиками в бібліотечній та суміжних галузях, а також має розділ з практичними порадами щодо управління бібліотеками.

З українських інформаційних ресурсів, в яких найчастіше висвітлюються питання професійних компетентностей, можна назвати журнали: «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум», «Вісник Одеського національного університету. Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство», «Вісник Харківської державної академії культури», «Вісник Львівського університету. Серія Книгознавство, бібліотекознавство, інформаційні технології». Постійним джерелом фахових, актуальних та цікавих матеріалів є різноманітні наукові і науково-практичні конференції, які регулярно організовуються бібліотеками ЗВО.

Кожен з відібраних документів проходить ретельне вивчення, аналітико-синтетичну обробку і після узгодження з куратором блоку потрапляє на сайт. На сьогодні блок «Компетентності бібліотекарів» є одним з найбільш наповнених і найчастіше оновлюваних серед інших. У ньому зібрано досить велику колекцію корисних і цікавих документів – 128 за період з 2009 по 2019 рр. Найбільш активно наповнюються рубрики «Регламенти. Методики. Рекомендації», «Статті» і «Презентації». Інформація збирається різними мовами, це допоможе користувачам орієнтуватися не тільки в українських, а й в іноземних ресурсах: із 128 документів – 62 англійською мовою, 58 українською мовою, 8 іншими мовами.

Важливою умовою ефективного використання вебліографічної продукції є актуалізація наведеної в ній інформації. Електронний простір дуже рухливий, отже, вебліографія потребує постійної уваги, уточнення і доповнення. Тому двічі на рік перевіряються та оновлюються всі посилання на ресурси.

Усі матеріали проекту «БібліоСинергія» доступні в режимі 24/7 з метою допомогти будь-якому зацікавленому користувачеві конкретною інформацією щодо методів та способів реалізації напрямків діяльності бібліотек із підтримки наукових досліджень.

Сподіваємось, що цей проект не тільки збагатить усіх нас новими знаннями та досвідом, але й підніме українську бібліотечну спільноту на новий щабель.

Список використаної літератури

1. Добко, Т. В. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне [Текст] / Т. В. Добко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С. 11–23.
2. Жабін, О. Бібліометрія та альтернативні метрики [Текст] / О. Жабін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 296–311.
3. Колесникова, Т. О. Проект УБА «БібліоСинергія» – сприяння зростанню кожної бібліотеки, ВНЗ, держави [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Місія медичних бібліотек в умовах реформування медичної галузі України : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 травня 2016 р., ННМБУ, Б-ка Дніпропетр. мед. академії, ДОНМБ. – Електрон. текст. дані. – Дніпропетровськ, 2016. – С. 61–63. – Режим доступу :

http://eprints.rclis.org/29398/1/DMA_Kolesnykova.pdf (дата звернення: 29.10.2019). – Назва з екрана.

4. Корольова, Т. Д. Вебліографія: нові формати представлення бібліографії у веб-середовищі [Електронний ресурс] / Т. Д. Корольова // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 груд. 2016 р. / МОН України, Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Електрон. текст. дані. – Дніпро, 2016. – DOI : <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.4252640.v1> (дата звернення: 11.11.2019). – Назва з екрана.
5. Костирко, Т. М. Роль і місце НБ НУК в інформаційному забезпеченні наукових досліджень [Текст] / Т. М. Костирко, Т. Д. Корольова // Інновації в суднобудуванні та океанотехніці: матеріали VII Міжнар. наук-техн. конф. НУК, 12–14 верес. 2016 р. – Миколаїв, 2016. – С.413–415.
6. Сидоренко, А. І. Компетенції та компетентність фахівців бібліотечно-інформаційної сфери: вимоги сьогодення [Електронний ресурс] / А. І. Сидоренко // Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікативних технологій : всеукр. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2017 р. / НБ НУК ім. адмірала Макарова. – Електрон. текст. дані. – Миколаїв, 2017. – Режим доступу: <https://bit.ly/2Pwn3nG> (дата звернення: 29.10.2019). – Назва з екрана.

References

1. Dobko, T. V., 2011. Reference and bibliographic services in the electronic environment: virtual or real. *Library journal [Bibliotečnij visnik]*, 4, pp. 11–23. (In Ukrainian)
2. Zhabin, O., 2016. Bibliometric and Alternative Metrics. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 43, pp. 296–311. (In Ukrainian)
3. Kolesnykova, T. O., 2016. ULA Project “Biblio Synergy” is promoting the growth of each library, universities, state, *Misiia medychnykh bibliotek v umovakh reformuvannia medychnoi haluzi Ukrainy, XV mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiya*. Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine , 19–20 May 2016, [online] Available at: http://eprints.rclis.org/29398/1/DMA_Kolesnykova.pdf [Accessed 11 November 2019]. (In Ukrainian)
4. Korolova, T. D., 2016. Webliography: New Formats of Presentation Bibliography in the Web Environment, *Biblioteka universytetu na novomu etapi rozvytku sotsialnykh komunikatsii, III mizhnarodna naukovopraktychna konferentsyia, 1–2 hrudnia 2016* [University library at the new stage of social communications development]. Dnepropetrovsk, Ukraine, 1-2 December 2016, <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.4252640.v1> (In Ukrainian)
5. Kostyrko, T. M. and Korolova, T. D., 2016. Rol i mistse NB NUK v informatiinomu zabezpechenni naukovykh doslidzhen [Role and place of Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, in information support of scientific researches], *Innovatsii v sudnobuduvanni ta okeanotekhnitsi: VII Mizhnarodna naukovotekhnichna konferentsiia NUK 12–14 veresnia 2016* [Innovations in Shipbuilding and Ocean Engineering: VII Admiral Makarov National University of Shipbuilding International Scientific and Technical Conference; September 12–14, 2016]. Mykolaiv, Ukraine, pp. 413–415. (In Ukrainian)
6. Sydorenko, A. I., 2017. Competencies and competencies of library professionals and information sphere: requirements of the day, *Viziia biblioteki VNZ v konteksti rozvytku suchasnykh sotsiokomunikatyvnykh tekhnolohii : vseukrainska naukovopraktychna konferentsiia, 27 kvitnia 2017* [Vision of the university library in the context of development of modern socio-communicative technologies]. Mykolayiv, Ukraine, 27 April 2017 [online], Available at: <https://bit.ly/2Pwn3nG> [Accessed 11 November 2019]. (In Ukrainian)

Korolova T. D.,

Head of the Electronic Reading Room

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

**PARTICIPATION OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ADMIRAL MAKAROV
NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING IN THE PROJECT OF THE UKRAINIAN
LIBRARY ASSOCIATION «BIBLIOSINERGY»: NEW EXPERIENCE, NEW
KNOWLEDGE**

Abstract. The work explores the participation of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding in the project of the Ukrainian Library Association «BiblioSinergiya: support of scientific research» and supervision of the block «Competencies of librarians». «BiblioSinergiya» is a professional online platform in Ukraine, operating 24×7. Its task is to help with specific information about methods for implementing the activities of libraries to support scientific research.

Keywords: project «BiblioSynergy»; university libraries; modern library services; research support; librarians competencies

Королева Т. Д.,

заведующая электронным читальным залом

Научной библиотеки

Национального университета кораблестроения

имени адмирала Макарова

**УЧАСТИЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НУК ИМ. АДМ. МАКАРОВА В ПРОЕКТЕ
УБА «БІБЛІОСИНЕРГІЯ»: НОВЫЙ ОПЫТ, НОВЫЕ ЗНАНИЯ**

Аннотация. В работе исследуется участие Научной библиотеки НУК им. адм. Макарова в проекте УБА «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» и курирование блока «Компетентности библиотекарей». «БібліоСинергія» – это профессиональная интернет-площадка в Украине, работающая в режиме 24×7. Задача проекта – помочь конкретной информацией о методах и способах реализации деятельности библиотек по поддержке научных исследований.

Ключевые слова: проект «БібліоСинергія», университетские библиотеки, современные библиотечные услуги, поддержка научных исследований, компетентности библиотекарей.